

Η ΜΟΡΦΩΣΗ ΕΙΝΑΙ ΥΠΟΘΕΣΗ ΚΑΘΟΛΙΚΗ! (του Νίκου Τσούλια)

Στη χώρα μας, η απαίτηση για εκπαίδευση της νέας γενιάς είναι πρώτη και καλύτερη δυνατή εκπαίδευση στα παιδιά της ως το πρώτο των πρώτων καθκόντων της και κάνει αιματηρές θυσίες για να επιτύχει

αυτό το στόχο της. Αλλά δεν έχουμε κατακτήσει ως λαός μια σημαντική βεβαιότητα ότι *«τα πιο σημαντικά γεγονότα της ύπαρξής μας και του εαυτού μας συμβαίνουν με το έργο της παιδείας»* (H. Elzer) και όχι μόνο με τις γνώσεις της θεσμικής εκπαίδευσης.

Σήμερα, η απαίτηση για περισσότερη εκπαίδευση συνδέεται μονομερώς με την επαγγελματική εξέλιξη και την οικονομική ευημερία των μελλοντικών πολιτών και όχι με μια ευρεία μορφωτική και πολιτισμική ανέλιξη. Κι αυτό διαφαίνεται από την ελλειμματική σχέση μας ως πολιτών και ως λαού με τη γνώση και τη μάθηση, με το βιβλίο και τη φιλιαναγνωσία. Ισχυρίζομαι ότι δεν μπορεί η όλη εκπαιδευτική αγωνία της κοινωνίας μας να έχει ως μοναδικό όραμα την επιτυχία σε μια πανεπιστημιακή σχολή, και στη συνέχεια η σχέση μας με τη μάθηση να έχει αποκλειστικά μονομερές περιεχόμενο για την επαγγελματική και μόνο εξέλιξή μας. Να μη συνειδητοποιούμε δηλαδή ότι η ζωή μας είναι ένα ταξίδι αγώνα και ομορφιάς, και *«η μόρφωση πρέπει ν' ακολουθήσει ένα νέο μονοπάτι, αναζητώντας την αποδέσμευση των ανθρώπινων δυνατοτήτων»* (M. Μοντεσσόρι).

Θεωρώ ότι η σχέση μας με τη γνώση θα πρέπει να είναι συλλογική και διαχρονική, που θα τείνει να καλλιεργεί συνολικά το «πνεύμα» και τον πολιτισμό. Η μόρφωση αποσκοπεί στη συνολική

πνευματική καλλιέργεια και όχι στη μονομερή επαγγελματική κατάρτιση. «Διότι μόρφωσις σημαίνει κάτι το καθολικόν, που ευρίσκεται εις άμεσον επαφήν προς την ζωήν, είναι η πραγμάτωσις της επιθυμίας να τοποθετήσης ελλόγως το εγώ σου εντός της συναφείας του όλου πνευματικού βίου» (Ι. Συκουτρής). Με αυτή την έννοια, η μόρφωση οφείλει να είναι υπόθεση συλλογική. Προφανώς – για να μην παρερμηνευτούμε – αυτό δεν σημαίνει ούτε καν υποψία κάποιας αντίληψης ισοπέδωσης ή απομείωσης της αξίας της αριστείας και της ξεχωριστής διάκρισης των ατόμων. Φρονώ ότι για να έχει νόημα και αξία η έννοια της παιδείας θα πρέπει όλοι οι πολίτες να κατακτούν τα αγαθά της βασικής εκπαίδευσης, της Γενικής Παιδείας, με την παράλληλη κατάκτηση εκείνης της κουλτούρας που θα «αναζητεί» καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής τη μάθηση και θα αναδεικνύει το ανήσυχο και επαναστατικό πνεύμα. Μόνο έτσι μπορεί να προοδεύσει μια κοινωνία. Ο μεγάλος στοχαστής και παιδαγωγός Π. Φρέιρε θέτει τη βάση της σχετικής συζήτησης. «Αν οι άνθρωποι είναι ερευνητές και ο οντολογικός τους προορισμός είναι η εξανθρώπιση, τότε, αργά ή γρήγορα, θα αντιληφθούν την αντίφαση μέσα στην οποία προσπαθεί να τους κρατήσει η 'τραπεζική' εκπαίδευση και θ' αρχίσουν την πάλη για την απολύτρωσή τους».

Και η όλη υπόθεση αφορά τον κάθε άνθρωπο χωριστά – δεν μπορεί να εκχωρηθεί η ανάγκη για μόρφωση σε άλλον – και όλους τους ανθρώπους γενικά. Ζούμε ως υποκείμενα και δημιουργοί της ιστορίας και συγκροτούμε κοινωνίες. Δεν είμαστε «άθροισμα ατόμων», όπως τονίζει η αντιδραστική νεοφιλελεύθερη αντίληψη με τον πιο κυνικό τρόπο από την εποχή της θάτσερ και του Ρήγκαν. Δεν μπορούμε να ζούμε ως επαγγελματικά όντα το βίο μας σε «παράλληλα σύμπαντα», που καθορίζονται από τον καταμερισμό εργασίας και ο οποίος υπονομεύει και την κοινωνική αξία του πολίτη και το «πρόσωπο» του ανθρώπου. Αντίθετα, οφείλουμε να αναζητήσουμε τα αγαθά της κλασικής παιδείας και πιο πολύ το καθολικό στερέωμα της γλώσσας, γιατί «με τη γλώσσα πετυχαίνει κανείς μια γνήσια κοσμοσυνάντηση, επειδή η γλώσσα συναρμολογεί την εσωτερικότητα και το περιβάλλον, δηλαδή το κοινωνικοϊστορικό περιβάλλον και το περιβάλλον των πραγμάτων

σε έναν 'κόσμο'» (H. M. Elzer).

Η ιστορία της προόδου και της εξέλιξης δεν μπορεί να κινηθεί μόνο από μερικές φωτισμένες εκλάμψεις. Αυτές είναι αναγκαίες, αλλά για να διαφανεί και η δική τους αξία και η λαμπρή δυναμική τους μόνο σε ένα γενικό και ισχυρό μορφωτικό περιβάλλον μπορεί να συμβεί. Όταν η αμορφωσιά και η απαιδευσία, η ημιμάθεια και η συγκαλυμμένη άγνοια διαμορφώνουν το συλλογικό γίγνεσθαι, δεν μπορούν οι φωτεινές εξαιρέσεις να οδηγήσουν από μόνες τους σε κανένα ξέφωτο. Ως εκ τούτου, ο αγώνας μας για παιδεία και μόρφωση θα πρέπει να είναι και προσωπικός ως υπόθεση ζωής αλλά και συλλογικός ως υπόθεση κοινωνική. Πολύ εύστοχα ο Humboldt έχει τονίσει ότι «ο άνθρωπος από όλα μπορεί να παραιτηθεί, όχι όμως από το να μη θέλει να είναι ένας μορφωμένος άνθρωπος».

Αν η θεσμική εκπαίδευσή μας δεν μας οδηγεί στο να δούμε το «όλον» της ιστορίας και της ζωής, αν δεν αναδεικνύει το σχήμα του αρτιωμένου πολίτη που διεκδικεί και αγωνίζεται, που δημιουργεί και οραματίζεται, αν δεν προάγει το ρόλο των κοινωνικών δυνάμεων και την αξία των κοινωνικών σχέσεων, τότε όχι μόνο δεν απελευθερώνει αλλά αντίθετα μας ενσωματώνει στην κρατούσα τάξη πραγμάτων της οικονομικής εξουσίας. Η εκπαίδευση μόνο ως συστατικό στοιχείο της παιδείας και της μόρφωσης μπορεί να νοηθεί, γιατί μόνο τότε μπορούμε να ανοίξουμε τους δρόμους της χειραφέτησής μας. Πολύ ορθά ο Ε. Παπανούτσος θα επιμείνει σε ένα κρίσιμο στοιχείο. «Ο πολίτης πρέπει να είναι ένας άνθρωπος ελεύθερος. Και ελεύθερος είναι μόνο εκείνος που κατακτά κάθε στιγμή την ελευθερία του. Να απελευθερωθεί από την αμάθεια, από τις προλήψεις, από τις πλάνες. Από ό,τι δεσμεύει εσωτερικά τον άνθρωπο και τον εμποδίζει να ωριμάσει και να σταθεί στα δυο του πόδια. Μόνο ο ελεύθερος άνθρωπος είναι και ηθικά αυθύπαρκτος».

*'Hugo Cosman in garden in Oxford', 1944 [cropped] – Milein
Cosman (b. 1921)*

Πηγή: anthologio.wordpress.com